

Bedensel Engelli Sporcu ve Sedanter Bireylerin Normal Gelişim Gösteren Bireylere Karşı Tutumları: Tersine Bir Yaklaşım

Hasibe ÇİL¹ ve Ekrem Levent İLHAN²

Öz

Bu çalışma bedensel engeli sahip sporcu ve sedanter bireylerin normal gelişim gösteren bireylere karşı tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseninin kullanılmasıyla yürütülmüştür. Katılımcılar ölçüt örnekleme yöntemine göre belirlenmiş olup çalışmaya toplam 6 yetişkin bireyin katılımı sağlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun olarak hazırlanmış olan 8 soru katılımcılara yöneltilmiştir. Görüşmeler katılımcıların isteği üzerine yüz yüze ya da online toplantı yoluyla tamamlanmıştır. Görüşmeler katılımcıların onayıyla birlikte ses kaydına alınmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bununla birlikte çalışma için güvenilirlik hesaplaması yapılmış ve güvenilirlik oranının %87 olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada bedensel engelli sporuna ilişkin görüşler teması 3 engel grubuna göre ayrı ayrı kodlanmıştır. Ayrıca normal gelişim gösteren bireylere karşı tutum temasında sporcular için aile bireyelerine, arkadaşlara ve antrenörlere ilişkin alt temalar oluşturulmuştur. Sedanter bireylerde ise aile bireyelerine, arkadaşlara ve sosyal çevreye ilişkin olmak üzere üç alt tema oluşturulmuştur. Çalışmada elde edilen sonuca göre bedensel engelli bireylerin normal gelişim gösteren bireylere karşı tutumlarında belirleyici rol oynayan unsur insanların engelli bireylere karşı davranışlarıyla şekillenmektedir. Sporcuların aile ve arkadaş bağlamında, sedanter bireylere göre daha fazla olumlu tutuma sahip oldukları gözlemlenmiştir. Çalışmanın nihai sonucu olarak engelli bireylerin normal gelişim gösteren bireylere karşı tutumlarının şekillenmesinde yaşanan deneyimlerin etkili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bedensel Engelli, Sporcu, Sedanter Birey, Tutum

Attitudes of Physically Disabled Athletes and Sedentary Individuals towards Normal Development Individuals: A Reverse Approach

Abstract

This study was carried out to determine the attitudes of athletes and sedentary individuals with physical disabilities towards individuals with normal development. The study was carried out by using the phenomenology pattern, one of the qualitative research methods. Participants were determined according to the criterion sampling method, and a total of 6 adult individuals were included in the study. Eight questions prepared by the semi-structured interview technique were directed to the participants. Interviews were completed at the request of the participants, either face-to-face or via online meeting. The interviews were audio recorded with the consent of the participants. The content analysis method was used in the analysis of the data. However, the reliability calculation was made for the study and it was determined that the reliability rate was 87%. In the study, the theme of views on sports with physical disabilities was coded separately according to 3 disability groups. In addition, sub-themes related to family members, friends and coaches were created for athletes in the theme of attitude towards individuals with normal development. For sedentary individuals, three sub-themes were formed: related to family members, friends and social environment. According to the results obtained in the study, the factor that plays a decisive role in the attitudes of physically disabled individuals towards individuals with normal development is shaped by the behaviours of people towards disabled individuals. It has been observed that athletes have more positive attitudes in the context of family and friends than sedentary individuals. As a final result of the study, it has been determined that the experiences of individuals with disabilities are effective in shaping their attitudes towards individuals with normal development.

Key Words: Physically Disabled, Athlete, Sedentary Individual, Attitude

Atf İçin / Please Cite As:

Çil, H. ve İlhan, E.L. (2023). Bedensel engelli sporcu ve sedanter bireylerin normal gelişim gösteren bireylere karşı tutumları: tersine bir yaklaşım. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(4), 1473-1484. doi:10.33206/mjss.1266869

Geliş Tarihi / Received Date: 17.03.2023

Kabul Tarihi / Accepted Date: 26.05.2023

¹ Türkiye- Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, hasibeeceill@gmail.com,

 ORCID: 0000-0002-8024-4392

² Prof. Dr. - Türkiye-Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, leventilhan@gazi.edu.tr,

 ORCID: 0000-0002-1117-2700

Giriş

Birey, doğduğu toplum içerisinde yaşamını sürdürmeye çalışan sosyal bir varlıktır. Ancak bireyin doğacağı toplumu tercih etme hakkı bulunmadığı gibi doğuştan ya da sonradan sahip olabileceği bazı özel gereksinimler/yetersizlikler hakkında da bir tercihi ortaya koyamamaktadır. Günümüzde bireylerin farklı gelişimlerini ifade etmek için pek çok kavram kullanılmaktadır (İlhan ve Yarımkaya, 2022). Bu çalışma kapsamında araştırma grubunu oluşturan bireylerin tercihleri ve bazı özellikleri doğrultusunda *engellilik* ifadesinin kullanılmasına karar verilmiştir. Her ne kadar bu kavram bireylerin çevresel, ekonomik ve sosyal açılardan topluma uyum sağlayamama durumu ile anılsa da ülkemizde güncel olarak tercih edilmektedir.

Tüm engel türleri içinde %75 oranla en yaygın olarak görülen yetersizlik türünün bedensel engel olduğu bilinmektedir (Liou, Pi-Sunyer, and Laferrere, 2005). Fiziksel veya ortopedik engelliler ifadesiyle de anılan (Emamvirdi, Hosseinzadeh, İlhan ve Çolakoglu, 2020) bedensel engel, çeşitli nedenlerle kas ve iskelet sisteminde meydana gelen yetersizlikten dolayı fonksiyon kaybı olarak tanımlanmaktadır (Fan vd., 2014). Bireylerin bedensel engele sahip olmaları, toplumla iletişime geçip sosyalleşmeleri (Rohleder, Watermeyer, Braathen, Hunt, and Swartz, 2019) ve kişisel gelişimlerini sağlamaları (Aitchison vd., 2022) noktasında bir engel teşkil etmemektedir. Bu noktada bedensel engelli bireyleri destekleyecek ve gelişimlerine katkı sağlayacak olgulardan biri spordur (Ginis vd., 2021; Tekkurşun-Demir İlhan, Esentürk, ve Kan, 2018). Kaliteli bir yaşamın anahtarı olan spor; psikolojik, fizyolojik ve sosyal sağlığı geliştiren bir olgu olması bakımından oldukça önemlidir. Spor, kişisel gelişimin desteklenmesi (Tekkurşun-Demir ve İlhan, 2020), yardımlaşma, kabullenme, iletişim, özgüven ve bireyin toplumdaki önemini fark edilmesi konularında da yarar sağlamaktadır (Bayram, 2013). Aynı zamanda spor, bireylerin kendilerini ifade edebilmeleri noktasında önem arz etmektedir (Slutzky and Simpkins, 2009). Kendini ifade edebilme yetkinliğine erişen bireyin zorlukların üstesinden daha kolay gelebileceği düşünülmektedir. Bu durum, engelli bireylerin davranışlarının şekillenmesinde etkisini göstermektedir.

Kendini ifade edebilme yetkinliğine erişemeyen engelli bireyin; öfke düzeyinde artış yaşanırken (Altın, 2015) diğer bireylere karşı olumsuz tutumlar sergileme potansiyelinin de arttığı söylenebilir. Eaton ve Visser (2008) tarafından tutum; bireylerin davranışlarını yönlendiren ve çevrelerindeki nesnelere ilişkin yaptıkları değerlendirmeler şeklinde ifade edilmiştir. Engelli bireylerin normal gelişim gösteren bireylere karşı düşünce ve tutumları spor yoluyla yeniden şekillendirilebilir. Çünkü kendini ifade edebilme, benlik saygısı ve problemlerin üstesinden gelebilme gibi pozitif duygular spor yoluyla geliştirilebilir (Jones, Meijen, McCarthy, and Sheffield, 2009).

Engelli bireylere yönelik tutum ve farkındalıkların incelendiği çeşitli araştırmalar literatürde yer almaktadır (Akbuğa ve Gürsel, 2007; Altınışık, İlhan ve Kurtipek, 2021; Altıparmak ve Sarı, 2012; Çar, Yarımkaya, İlhan ve Güzel, 2019; Gülünay, Kayışoğlu ve İlhan 2019; İlhan, Esentürk ve Yarımkaya, 2016; Laws and Kelly 2005; Satchidanand, 2012; Yaşın ve İlhan 2021). Wilson ve Scior (2014) engelli bireylere yönelik sergilenen tutumları incelerken Monk ve Wee (2008) ise bedensel engelli bireylere ilişkin tutumları şekillendiren faktörleri incelemişlerdir. Krahe ve Altwasser (2006) tarafından ise bu engel türündeki bireylere yönelik olumsuz tutumların değiştirilmesi amacıyla deneysel bir çalışma yürütülmüştür. Spor bağlamında zihinsel engelli bireylerin ebeveynlerinin spora karşı tutum (Koşar, 2021) ve yaklaşımlarının (İlhan, 2009) incelendiği çalışmaları da görmek mümkündür. Ayrıca bedensel engelli bireylerin günlük yaşamları ve fiziksel aktiviteye katılımlarının incelendiği bir çalışmaya da (Kissow, 2015) rastlanılmıştır. Ancak literatür, engelli bireylerin spora ilişkin tutumlarının incelenmesiyle sınırlı kalmış ve bedensel engelli bireylerin normal gelişim gösteren bireylere karşı tutumlarına yönelik bu konuyu alışılmışın ötesinde tersine bir yaklaşımla ele alan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle "Bedensel engelli sporcu ve sedanter bireylerin normal gelişim gösteren bireylere karşı tutumları nasıldır?" araştırma probleminden yola çıkılarak literatüre güncel katkı sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca çalışmanın alt problemleri bağlamında "Bedensel engelli sporcuların normal gelişim gösteren bireylere karşı tutumları nasıldır?" ve "Bedensel engelli sedanter bireylerin normal gelişim gösteren bireylere karşı tutumları nasıldır?" şeklinde belirlenmiştir. Bu durumda sadece bedensel engelli sporcuların değil aynı zamanda sedanter bireylerin de normal gelişim gösteren bireylere karşı tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırmanın benimsenmesiyle yürütülmüştür. Nitel araştırmalar, "ne kadar?" sorusundan ziyade daha geniş bir bakış açısının

kullanılmasıyla derinlemesine bilginin elde edildiği bir yöntemdir (Büyüköztürk vd., 2018). Fenomenolojik araştırmalar ise bireylerin ortak bir kavram veya fenomen ile ilgili yaşanmış deneyimlerinin anlamını keşfetmeye yöneliktir. Belli bir fenomen ile yaşanmış deneyimler evrensel bir biçimde açıklanmaya çalışılır (Creswell, 2013). Fenomenoloji araştırmaların (a) yorumlayıcı fenomenoloji ve (b) önyargısız fenomenoloji olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Bu çalışmada önyargısız fenomenoloji türü ön plana çıkmaktadır. Önyargısız fenomenoloji, araştırmacının yorumlarına daha az yer verirken katılımcıların deneyimlerine dair daha fazla betimlemenin yapıldığı bir araştırma türüdür (Creswell, 2013).

Çalışma Grubu

Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt (kriter) örnekleme yönteminin kullanılmasıyla belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, bir araştırmada belli niteliklere sahip kişilerden oluşmaktadır ve örneklem birimi için belirlenen kriterleri karşılayan bireyler örnekleme grubuna dâhil edilebilirler (Büyüköztürk vd., 2018). Çalışmanın örnekleme grubu, bedensel engelli sporcular ile bedensel engelli sedanter bireyler olmak üzere iki farklı kategoride belirlenmiştir. Bedensel engelle sahip sporcuların çalışmaya dâhil edilmesinde bazı seçki kriterleri belirlenmiştir. Bu kriterler; aile, arkadaş ve antrenör grubunda herhangi bir dezavantajlı veya engelli bireyin bulunmaması ve spor branşında en az 10 yıllık tecrübeye sahip olmaları şeklinde belirlenmiştir. Aynı şekilde bedensel engelli sedanter bireyler için belirlenen seçki kriterleri ise; aile ve arkadaş grubunda herhangi bir dezavantajlı veya engelli bireyin bulunmaması ve daha önce hiçbir spor branşında aktif olarak faaliyette bulunmaması şeklinde belirlenmiştir. Katılımcılar belirlenen kriterler dâhilinde toplam 6 bireyden (3 sporcu, 3 sedanter) oluşmaktadır. Katılımcıların kodlanmasında engel türü temele alınmış ve sporcu-sedanter eşleştirilmesi yapılarak numaralandırılmıştır (sedanter bireyler için x ifadesi).

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

<i>Katılımcı</i>	<i>Yaş</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Engel Türü</i>	<i>Engel Zamanı</i>	<i>Spor Branşı</i>
K1	43	Kadın	Kalça çıkıklığı	Doğuştan	Para Badminton
K1x	48	Erkek	Kalça çıkıklığı	Doğuştan	Sedanter
K2	31	Erkek	Alt ekstremite ampute	Sonradan	Ampute Futbol
K2x	53	Erkek	Alt ekstremite ampute	Sonradan	Sedanter
K3	45	Erkek	Parapleji	Sonradan	Tekerlekli Sandalye Basketbol
K3x	54	Erkek	Parapleji	Sonradan	Sedanter

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanması için görüşme (mülakat) tekniği kullanılmıştır. Görüşme, en az iki katılımcı ile belirli bir amaç etrafında yapılan tartışmalardır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010: ss. 91). Stewart ve Cash (1985)'e göre görüşme, belirli bir amaca yönelik olarak gerçekteştirilen soru-cevap tekniğine dayalı etkileşim sürecidir. Yarı yapılandırılmış görüşme hem standart cevaplama hem de derinlemesine cevaplama imkânı veren görüşme türüdür (Büyüköztürk vd., 2018). Bu görüşme türünün kullanılan soru türleri ve kaynak kişiye sağladığı olanaklar açısından kullanışlı bir teknik olduğu söylenebilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun olarak araştırmacı tarafından bedensel engelli sporcular ve sedanter bireyler için sekiz soru hazırlanmıştır. Soruların altısı her iki grup için de aynıdır. Genel itibariyle sorular; aile, arkadaş, antrenör ve sosyal çevrelerindeki bireylere karşı tutumlarının belirlenmesine yöneliktir. Ek olarak spor yapan katılımcılara neden spor yaptıkları sorulurken, sedanter bireylere ise spora karşı tutum ve düşüncelerine dair soru yöneltilmiştir. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları 20 yıllık akademik deneyime sahip olan bir uzman tarafından değerlendirilmiştir. Bununla birlikte katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin sorular (yaş, engellilik zamanı, engel türü, spor branşı ve spor yılı) katılımcılar tarafından yanıtlanmıştır. Çalışmada yer alan görüşme soruları aşağıda sırasıyla verilmiştir.

Araştırma Yayın Etiği

Bu çalışmanın etik kurul onayı araştırma öncesinde 23.11.2022 tarih, E-77082166-604.01.02-517642 sayılı karar ile Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamında seçki kriterlerine uygun olan ve gönüllü katılım sağlayan bireyler ile görüşmeler gerçekteştirilmiştir. Katılımcılara düşünme fırsatı sunabilmek için görüşme soruları görüşmeler gerçekteştirilmeden önce katılımcılara ulaştırılmıştır. Görüşmeler katılımcıların tercihlerine göre yüz yüze, telefon ve Zoom Programında yapılmıştır. Görüşme öncesinde katılımcılara, ses/görüntü kaydının alınacağı bildirilmiş ve katılımcılar tarafından teyit edildikten sonra görüşmelere başlanmıştır. Görüşmeler

ortalama 17 dakika sürmüştür. Katılımcılar tüm soruları yanıtladıktan sonra çalışmaya destek verdikleri için araştırmacı tarafından teşekkür edilerek görüşmeler sonlandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Katılımcılardan elde edilen nitel verilerin analiz edilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Büyüköztürk vd. (2018) tarafından "İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenen bir teknik olarak tanımlanır" şeklinde ifade edilmiştir. Veriler analiz edilmeden önce araştırmacılar tarafından görüşme video/ses kayıtları word programında yazına aktarılmıştır. Yazına aktarılan dokümanlar araştırmacılar tarafından notlar çıkarılarak birkaç defa okunmuştur. Katılımcı cevaplarından çıkarılan notlar, kavramların benzerliği üzerinden anahtar kelimeler oluşturularak kodlanmış ve analiz işlemi tamamlanmıştır.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Araştırmada geçerlik (inandırıcılık ve aktarılabilirlik) ve güvenilirliğin (tutarlılık) belirlenmesinde bazı yollar izlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışma raporlaştırıldıktan sonra iç geçerliğin sağlanması için gönüllü katılımcılar ile ikinci kez iletişime geçilmiş ve teyit toplantısı yapılmıştır. Aktarılabilirliğin sağlanması için çalışmanın bulgular bölümünde katılımcıların ifadelerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir. Miles ve Huberman (1994), veri setlerinin iki farklı araştırmacı tarafından kullanılarak kodlanmasıyla birlikte tanımların daha net olacağını ifade etmişlerdir. Buna bağlı olarak kodların ne anlama geldiği konusunda ortak görüşün olması önemli görülmektedir. Kodlayıcılar arası güvenilirliğin hesaplanması uzlaşılan kod sayısının toplam uzlaşılan ve uzlaşılamayan kod sayısına bölünmesiyle yapılabilir. Bu çalışma için güvenilirlik hesaplaması yapılmış ve %87 olduğu tespit edilmiştir.

Bulgular

Sporcu ve sedanter katılımcıların spor yapan engelli bireylere yönelik düşünceleri tablo 2, 3 ve 4'te bir özet niteliğinde verilmiştir. Bedensel engelli bireylerin spor yapmalarına ilişkin spor yapan katılımcıların verdiği cevaplar enerji dolu, mutlu ve sağlıklı hissetme gibi olumlu duygular ile tanımlanmıştır. Bu durum sporun içerisinde yer alan bedensel engelli bireylerin olumlu duygular geliştirebileceği fikrini desteklemektedir. Öte taraftan yaşamı boyunca hiçbir spor branşında aktif faaliyette bulunmamış sedanter katılımcılar, sporcuların halihazırda deneyimlemiş oldukları kazanımları destekler nitelikte yanıtlar vermişlerdir.

Tablo 2. Kalça Çıkıklığına Sahip Sporcu ve Sedanter Bireylerin Spora İlişkin Görüşleri

<i>Tema</i>	<i>Katılımcı</i>	<i>Kod</i>
Bedensel Engelli Sporuna İlişkin Görüşler	K1	Enerji dolu hissetme Mutlu hissetme Sağlıklı hissetme İş imkânı bulma Üniversite okuyabilmeye katkı sağlama Ağrı kesici kullanımını sınırlandırma Özgüvenin gelişmesine katkı sağlama Daha aktif ve sosyal bir birey olma
	K1x	Bedensel engelli sporcuları takdir etme Sporun güç kazandırdığını düşünme Engelleri aşabilmeyi sağlama

*K1: Sporcu / K1x: Sedanter

"...Spor yapanların çok güçlü olduğunu düşünüyorum. Önceden güzel olarak düşünmediğim şeyler şimdi bana çok daba güzel geliyor. Öyle insanların kısıtlılıklarına rağmen öyle hareketleri yapabildikleri için çok güzel, muhteşem bir şey olduğunu düşünüyorum." (K1x).

"...İlk başta spor yapmadığım zamanlardaki normal hayatımda sürekli ağrı kesici kullanırdım ayağım ağrıyor diye. Ağrı kesiciyi şimdi çok çok nadir kullanıyorum önceki günlere göre. Ama öncesinde neredeyse hemen hemen her gün ağrı kesici kullanırdım. Sporun en önemli katkılarında birisi bu oldu. Tabi bununla da sınırlanamak lazım. Hayalini bile kuramayacağım üniversiteden spor bilimlerini kazanmamı sağladı. Millilik unvanı kattı, milli formayı giyip bir kadın olarak kürsüde yer almamı sağladı. Onun dışında içine kapamık bir bireydim. Spor sayesinde daba aktif, sosyal ve çevresine örnek olmaya çalışan biri haline geldim. Onun dışında spor beni iş sahibi yaptı." (K1).

Tablo 3. *Alt Ekstremitte Ampütasyonuna Sahip Sporcu ve Sedanter Bireylerin Spora İlişkin Görüşleri*

<i>Tema</i>	<i>Katılımcı</i>	<i>Kod</i>
Bedensel Engelli Sporuna İlişkin Görüşler	K2	Sağlıklı hissetme Mutlu hissetme İş olarak görme
	K2x	Sağlıklı olma Vücudu geliştirme Eksik yönleri güçlendirme

*K2: Sporcu / K2x: Sedanter

"Sporu seviyorum bunu da bir iş olarak görmeye başladım artık. Sevdiğim için yaptığım bir iş olduğunu söyleyebilirim. Kendimi daha sağlıklı ve mutlu hissediyorum. Sosyalleştığım bir ortam olduğunu düşünüyorum." (K2).

"Vücut sağlığı için sporu herkesin yapması gerekiyor. Engelliler spor yapsın engelli olmayanlar spor yapmasın diye bir şey yok. Spor herkesin yapması gerekiyor. Özellikle engelli bireyler daha çok yaparsa vücutlarındaki eksiklikleri daha fazla güçlendirebilirler. Böylece vücutlarını daha etkin bir şekilde kullanabilirler." (K2x).

Tablo 4. *Paraplejiye Sahip Sporcu ve Sedanter Bireylerin Spora İlişkin Görüşleri*

<i>Tema</i>	<i>Katılımcı</i>	<i>Kod</i>
Bedensel Engelli Sporuna İlişkin Görüşler	K3	Araç olarak görme Engelleri aşabilmeyi sağlama Spora bağlılık Spor yoluyla yeteneklerini keşfetme
	K3x	İş imkânı bulma Sağlıklı olma Kişisel gelişimi sağlama Hayata bağlanma

*K3: Sporcu / K3x: Sedanter

"...Aslında iyi bir şey yapıyorlar kendileri için. Aslında hayata bağlanıyorlar, kendilerini spor ile geliştiriyorlar. Sağlıklı olma yolunda kendilerine yatırım yapıyorlar bir nevi." (K3x).

"... Şöyle spor bizim engelliler için özellikle birçok şeyi aşmamızda bir araç diyebilirim. Sosyal hayata adaptasyon olsun, engelini aşma konusunda olsun, toplum içerisindeki davranışlarında olsun birçok konuda bana katkısı oldu. Yani nasıl diyeyim kişiliğimin oturmasında mı diyeyim ya da hayatımı kazanmakta mı diyeyim şu an ben çalıştığım işi de spor sayesinde kazandım diyebilirim. Spor hayatımızın büyük bir parçası diyebiliriz." (K3).

Tablo 5. *Spor Yapan Bedensel Engelli Bireylerin Aile, Arkadaş ve Antrenörlerine İlişkin Tutumları*

<i>Tema</i>	<i>Alt Tema</i>	<i>Kod</i>	<i>Katılımcı</i>	<i>f</i>
Normal Gelişim Gösteren Bireylere Karşı Tutum	Aile Bireyelerine İlişkin	Beklenen spor desteğine karşı tatmin olma	K1, K2, K3	3
		İletişim tarzından memnun olma	K1, K3	2
		Yardımlaşma düzeyinden memnun olma	K1, K3	2
		Beklenen spor desteğine karşı üzüntü duyma	K1	1
		Engel durumundan dolayı agresif davranabilme	K2	1
	Arkadaşlara İlişkin	Spora karşı verilen destekten memnun olma	K1, K2, K3	3
		Spor sayesinde olumlu dönütlere karşı mutlu olma	K1, K2, K3	3
		Engellerin üstesinden gelebilme düşüncesine karşı mutlu olma	K2, K3	2
		Zaman ayıramadığında üzüntü duyma	K1	1
		Spor desteği için yapılan fedakârlıktan mutlu olma	K1	1
	Antrenöre İlişkin	Maç esnasında sert tutumlardan rahatsız olma	K1, K2, K3	3
		Antrenör davranışlarından memnun olma	K1, K3	2
		Güven ilişkisinden memnun olma	K1, K3	2
		Arkadaş gibi görebilme	K1, K3	2
		Fikir ayrılığı yaşayabilme	K2, K3	2
	Antrenörün yardım isteğinden memnun olma	K3	1	
	Engel durumunun hissettirilmemesinden memnun olma	K3	1	

Spor yapan bedensel engelli bireylerin normal gelişim gösteren bireylere karşı tutumlarına ilişkin alt temalar oluşturulmuştur. Bunlar; aile bireyelerine, arkadaşlara ve antrenöre ilişkin olmak üzere toplam üç alt temadır. Aile bireyelerine ilişkin katılımcı cevapları, genel olarak spor yapılmasına karşılık verilen destekten memnun olunması üzerinde yoğunlaşmıştır. Benzer şekilde katılımcıların tamamı, arkadaş gruplarının spor yapmayı desteklemesinden dolayı memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda sporun katılımcılar üzerindeki olumlu etkilerinin arkadaşlar tarafından gözlemlenmesi de katılımcıların mutlu hissetmelerini

sağlamaktadır. Antrenöre ilişkin oluşturulan alt temada ise katılımcıların tamamı antrenörlerin maç sırasında sert davranmalarından rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir. Bu durumun sporcular için bir stres faktörü olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların dikkat çeken görüşlerinden bazıları aşağıda yer almaktadır.

"...Şöyle ailemle iletişimim çok iyi. Yardımlaşma konusunda zaten onlar bana ben onlara yardımcı oluyorum. Her zaman da bana destek oluyorlar özellikle bu spora başlama konusunda olsun ileriki yıllardaki başarılarım olsun. En büyük emek aileme ait." (K3).

"...Ayağımı daha çok sakatlayacağımı, daha çok yıpranacağımı düşünüyorlar. Annemle babam da aynısını düşünüyorlar maalesef. Babam benim sporu bırakmamı istiyor; 2024 Paris Olimpiyatlarına gitme durumum varken bile. "Kendine zarar veriyorsun, bedenine zarar veriyorsun, niye yapıyorsun, niye bir topun peşinde dolanıyorsun?" diye hala ufak tefek çatışmamız oluyor bazen." (K1).

"...Arkadaşlarımın günlük işlerimi yaptığımı, spor yapabildiğimi ve futbol oynayabildiğimi gördükten sonra bana karşı bakış açıları daha da değişti. Çünkü dediğim gibi; insanın başına gelmediğinde, çevresinde olmadığında engelliğin ne olduğunu bilmiyor. Onun için biz gördükçe bir şeyleri yapabildiğimizi gördükçe destekleri daha çok artıyor." (K2).

"...Çalıştığım kurumda benim dışımda tekerlekli sandalye ile çalışan hiç kimse yok. İşe ilk başladığımda bütün arkadaşlar beni daha tanımadıkları için sandalyeni tutayım, şunu getireyim, bunu yapayım gibi sürekli bana yardım talepleri vardı. Zamanla tanıdıktan sonra artık kimse geleyim yardım edeyim dememeye başladı. Bunun nedenlerinden biri de bugüne kadar etraflarında çok fazla engelli görmemiş olmaları. Yani engellilerin neyi başarıp neyi başaramayacaklarını bilememelerinden kaynaklıydı. Ben kendi açımdan söyleyeyim spor yoluyla kendimi rehabilite ettim diyebilirim. Oradaki arkadaşlarımın engelliye karşı nasıl davranması gerektiğini bir nevi öğrettim yani öyle söyleyeyim." (K3).

Tablo 6. Sedanter Bedensel Engelli Bireylerin Aile, Arkadaş ve Sosyal Çevrelerine İlişkin Tutumları

Tema	Alt Tema	Kod	Katılımcı	f
Normal Gelişim Gösteren Bireylere Karşı Tutum	Aile Bireylerine İlişkin	Karşı tarafa hatalarını ifade edebilme özgürlüğü	K1x, K2x, K3x	3
		İletişim tarzından memnun olma	K1x, K3x	2
		Aile bireylerinin olumsuz davranışlarından hoşnut olmama	K1x, K2x	2
		Alınan aile üyelerine karşı tepkisiz kalma	K1x	1
		Yapılacak işlere karşı engellenme durumundan rahatsız olma	K2x	1
	Arkadaşlara İlişkin	Arkadaş seçebilme özgürlüğünden memnun olma	K1x, K2x, K3x	3
		Düşünceli davranışlara karşı mutlu olma	K1x, K2x, K3x	3
		İncitilmemek için haklarını savunabilme	K1x, K2x	2
	Sosyal çevreye İlişkin	Arkadaşların verdiği güven duygusundan mutlu olma	K2x	1
		Engel durumu nedeniyle sosyal çevre edinmede isteksiz olma		
		Lakap (sakat, özürlü vb.) takılmasından hoşnut olmama	K1x, K3x	2
		Zorla yardım edilmesinden rahatsızlık duyma	K2x, K3x	2
		Topluma ait araçların (asansör, otobüs vb.) kullanımında öncelik verilmemesinden üzüntü duyma	K2x, K3x	2
		Yardım isteğinin reddedilmesinden üzüntü duyma		
		Hislerin önemsenmemesinden rahatsız olma	K3x	1
Asansör ve otobüs gibi araçlarda öncelik tanınmamasından kaynaklı üzüntü duyma	K2x	1		

Tablo 6'da görüldüğü üzere sedanter bireylerin aile, arkadaş ve sosyal çevrelerine ait alt temalar oluşturulmuştur. Aile bireylerine ilişkin oluşturulan alt temada katılımcıların rahatsızlık duyduğu durumlara karşı aile bireylerine fikirlerini rahatça ifade edebildiği gözlemlenmiştir. Arkadaşlara ilişkin oluşturulan alt temada bireylerin arkadaş seçme konusunda özgür olduğu ve arkadaş olmaktan mutlu olduğu bireyleri hayatına alabilme özgürlüğünün olmasından kaynaklı memnuniyet ifade edilmiştir. Ayrıca sahip olunan arkadaşların düşünceli davranışlarından memnun olduğu gözlemlenmiştir. Sosyal çevreye ilişkin olarak ise engel durumundan dolayı sosyal çevre edinme isteğinin çok fazla olmadığı görülmektedir. Aşağıda katılımcılara ait dikkat çeken bazı görüşlere yer verilmiştir.

"Ailem çok şükür iyi ki var. Onlarla hiçbir zaman olumsuzluk yaşamadan iletişime geçebiliyorum. Yani kendi kendime tabii ki bazen duygusal bir sıkıntı yaşayabiliyoruz ya da davranışımızda olumsuzluk hissedebiliyoruz ama bunu kesinlikle birbirimize olumsuz bir şekilde yansıtmıyoruz." (K1x)

"Bizim aile bireylerimiz bazen çok hissiz olabiliyor. Sizin neyi yapabileceğinizi ya da neyi yapamayacağınızı bilmesine rağmen bazen sizi engelleyebiliyorlar. Sen şu zaman bunu yapmıştın, sen şimdi bunu yapabilirsin demiyorlar. Bu açıdan bir destek göremiyorum. Veya tam tersi olabiliyor bazen sen şunu yapma aman sen yorulma, üzülme, incinme diye benim yapmam gereken işleri bile onlar yapıyorlar benim yerime. Sürekli yardım edilince ben mutlu olmuyorum. Herkes bana

yardım edince ben insan olamıyorum. Hâlbuki benim de yapabileceğim bir şeyler var ama kimse bunu göremiyor. Bu durum beni rahatsız ediyor." (K2x)

"...Genellikle şöyle bir şey var insanlar birbirlerine isim takmayı çok seviyorlar. Çevremden çoğu zaman duyuyorum. Bana sakat diyorlar, ne hissedeceğimi düşünmüyorlar. O kadar çok zoruma gidiyor ki bu çok incitici bir şey. Evet, benim bacağımla yok ama ben bir insanım. Benim bir karakterim var, bir tane bacağımın olmaması insan olmadığım anlamına gelmiyor. Biz şimdi görme engeli olan bireylere kör diyoruz ama toplumun neredeyse çoğu kör, duyarsız." (K2x)

"... Bana diyorlar ki sen sakatsın ben de senin başına gelirse ne olacak diyorum ama bana cevap vermiyorlar. Ya bu bana Allah tarafından verilmiş kimse istemez bunu yaşamayı. Ama birbirimize insan gibi davranmayı istiyorum sadece. Bana sakat gibi sözler söylemelerini hakaret etmelerini istemezdim bunu değiştirebilseler keşke." (K3x).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bedensel engele sahip bireyler; depresyon, stres ve korku gibi durumlarla karşı karşıya kalmaktadırlar (Van-Brakel, 2006). Bu durum engelli bireylerin çevrelerinden beklentilerini, çevrelerine karşı tutumlarını etkileyebilmektedir. Bu nedenle çalışmada bedensel engele sahip sporcu ve sedanter bireylerin, normal gelişim gösteren bireylere karşı tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra katılımcıların engelli spor branşlarına yönelik düşünceleri de belirlenmiştir.

Spor yapan bedensel engelli bireylerin, dâhil oldukları spor branşı sayesinde kendilerini daha mutlu, zinde ve özgüvenli hissettikleri gözlemlenmiştir. Yapılan bir çalışmada doğuştan bedensel engele sahip olan bireylerin spor yoluyla psikolojik ve fizyolojik anlamda kendilerini daha mutlu hissettikleri belirlenmiştir (Lumsdaine and Lord, 2021). Bedensel engele sahip sedanter bireylerin, engelli spora ilişkin bakış açılarının da benzer şekilde olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda bedensel engelli sedanter bireylerin engelli sporunun bireyler üzerinde; sağlığın korunması, kişisel gelişime katkı sağlaması, engelleri aşabilme gibi olumlu etkilerinin farkında oldukları belirlenmiştir. Literatürdeki benzer çalışmalar da sporun engelli bireyler üstünde psikososyal ve sağlık açısından faydaları olduğunu ifade etmektedir (Diaz, Miller, Kraus, and Fredericson, 2019; Malm, Jakobsson, and Isaksson, 2019).

Spor yapan katılımcıların, sporun diğer faydalarının yanı sıra bir iş imkânı olarak gördükleri gözlemlenmiştir. Bu durum engelli bireylerin spora başladıktan sonra giderlerini karşılayabilmek için spor yoluyla maddi kazanç elde etme düşüncelerinden kaynaklanabilir. Ayrıca Özmen ve Çetinkaya (2012) çalışmasında engellilik yoksulluğunun hem gerekçesi hem de sonucudur şeklinde bu durumu ifade etmişlerdir. Buradan hareketle spora yönelme nedenlerinden bir diğeri ise iş bulma imkânı noktasında fayda sağlaması olarak değerlendirilmektedir.

Bedensel engelli sedanter ve sporcu bireylerin aile bireylerine karşı tutumlarının daha çok olumlu yönde olduğunu söylemek mümkündür. Genel itibarıyla iletişim, yardımlaşma ve paylaşma gibi konularda aile bireyleri ile büyük bir problem yaşamamaktadırlar. Aile bireylerinin, çocuklarının engel durumlarını yok etme şansına sahip olmamasından dolayı çocuklarını mutlu etme yolunda daha ılımlı davranışlar sergilemelerine ve böylece çocuklarının tutumları noktasında bir olumsuzluk yaşamadıklarını söylenebilir. Benzer şekilde çocuğun engel durumu, ebeveynlerin kendilerini ya da birbirlerini suçlamalarına neden olurken ebeveynler, kendilerini çocuklarına adamaktadırlar (Özşenol vd., 2003). Ayrıca bedensel engelli bireylerin, aile bireylerine karşı rahatsız oldukları durumları ifade ederek problem çözme odaklı davranışlar sergilediklerini söylemek mümkündür. Böylece rahatsızlık duyulan durum çözüldüğünde engelli bireylerin aile bireylerine karşı tutumlarındaki olumsuzlukların en aza indirilmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca Aahababaei ve Tabik'in (2015) çalışmasından hareketle bedensel engelli çocuğa sahip aile bireylerinin birbirlerine karşı daha olumlu tutumlar sergilediği söylenebilir. Bununla birlikte Billings, Butterworth ve Turman'ın (2017) ifade ettiği gibi spor yapan bireylerin aile bireylerine karşı iletişime daha açık olmaları, tutum noktasında olumlu değişikliklerin yaşanmasını sağlayabilmektedir.

Bedensel engelli bireylerin aile bireylerine karşı her ne kadar olumlu tutum sergiledikleri gözlemlense de ampütasyona sahip olan sporcunun, aile bireylerine karşı bazen agresif davranışlar sergilediğini ifade etmek mümkündür. Bir organın ampute edilmesiyle birlikte birey durumu kabullenir ancak daha sonra kendisine "neden ben?" sorusunu yönelterek çevresine karşı öfkeli ve nefret dolu davranışlarda bulunabilmektedirler (Oğul ve Erden, 2005). Bundan dolayı bedensel engele sahip bireylerin, engel türlerinden ve engel zamanından kaynaklı olarak aile bireylerine karşı olumsuz tutumlarda bulunabileceği değerlendirilmektedir. Nitekim Kırımoglu İlhan, Kayihan, Aksoy ve Yılmaz'ın (2016) araştırma sonuçlarına göre doğumdan sonra oluşan engellilik durumunun doğum öncesi veya sırasında meydana gelenlere göre

daha güçlü travmatik bir düzeyi beraberinde getirebileceği ve antisosyal yaşam eğilimini de nispeten arttırabileceği belirtilmiştir.

Bedensel engelli bireylerin arkadaşlarına ilişkin olumlu düşünce ve tutumlar sergilediği gözlemlenmiştir. Katılımcıların arkadaşlarını kendi iradeleri ile seçebilmeleri sayesinde kendilerini daha mutlu hissettikleri ve arkadaşlarına karşı olumlu tutumlar sergiledikleri düşünülmektedir. Miners (2001) çalışmasında bireylerin arkadaş seçerken kendi yetiştirilme tarzına yakın ahlaki değerlere sahip bireyleri seçtiğini ifade etmiştir. Buna bağlı olarak bireylerin kendi kriterlerine uygun arkadaş seçtiği düşünülürse olumsuz tutumların sergilenmediği bir arkadaşlık olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bireyler, arkadaşları sayesinde kendilerini sosyal anlamda motive etme imkânı bulurlar. Arkadaşlıkta paylaşılan sevgi ve karşılıklı verilen destek bireylere birçok anlamda fayda sağlamaktadır (Goering, 2003). Sedanter ve spor yapan bireyler arasında yapılan bir çalışmaya göre sporcuların daha fazla arkadaşına sahip oldukları belirtilmiştir (Marks, Haye, Barnett, and Allender, 2015). Arkadaşlık, insan olmanın bir parçasıdır ve engelli bireylerde arkadaşları sayesinde gerek psikolojik gerekse sosyal anlamda kendilerini gerçekleştirme imkânı bulabilmektedirler. Bu noktada spor önemli bir yere sahiptir. Engelli bireyler arkadaşlıkları sayesinde kendilerine sosyal anlamda fayda sağlayabildiğinde arkadaşlarına ilişkin düşünce ve tutumlarında olumlu değişikliklerin olacağı öngörülmektedir. Aynı zamanda çalışmaya katılım sağlayan bireylerin (31-54 yaş arası) orta yetişkinlik döneminde olduğu göz önünde tutulursa arkadaşlık ilişkilerinin daha sağlam temellerle atıldığını söylemek yanlış bir kanı olmayacaktır. Aynı zamanda Fiori, Windsor ve Huxhold (2020) orta yetişkinlik döneminde arkadaşlıklara verilen önemin ve desteğin arttığını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle engelli bireylerin arkadaşlarına ilişkin tutumlarında olumlu davranışların olması kaçınılmazdır.

Spor yapan bedensel engelli bireylerin antrenörün maç sırasında sert tutumlarından rahatsız oldukları gözlemlenirken genel olarak antrenörlere karşı olumlu tutumlar sergiledikleri tespit edilmiştir. Gür ve Taşkın (2022) tarafından yapılan çalışmada engelli sporcuların antrenörlerine karşı olumlu düşüncelere sahip oldukları belirlenmiştir. Bu sporcular antrenörlerini; abi, aile, arkadaş, dayanak ve benzeri kavramlarla ifade etmektedir. Mevcut çalışmada katılımcıların maç ve antrenmanların sıklığı nedeniyle aile ve arkadaşlarına fazla zaman ayıramadıkları göz önünde bulundurulduğunda; Gür vd. (2022) çalışmasından elde edilen sonucun bu çalışmayla örtüştüğünü söylemek mümkündür. Diğer bir ifadeyle antrenör ile geçirilen zamanın artmasıyla birlikte bedensel engelli sporcuların antrenörlerini kendilerine daha yakın görmelerine ve onlara karşı olumlu tutumlar sergilemelerine neden olduğu düşünülmektedir. Antrenörler, bedensel engelli sporculara aşına olmadıklarında ve duygudaşlıkta bulunamadıkları zaman verilen bütün çabalar kritik bir rol oynamaktadır (Allan, Blair Evans, Latimer-Cheung, and Côté 2020). Uzunçayır ve İlhan'ın (2020) yaptıkları araştırmada, engelli antrenörlerin öz değerlendirmelerine göre alanlarına yönelik doğru davranışları sergileme adına daha fazla bilgi ve tecrübe ihtiyacı hissettikleri belirlenmiştir. Bu nedenle engelli sporcuların antrenörlerine karşı tutumlarını belirleyen bir başka ölçütün ise antrenörün sporculara karşı davranışları olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın diğer bir sonucu ele alındığında bedensel engelli bireylerin sosyal çevrelerine ilişkin olumlu tutumlar sergileyemedikleri görülmektedir. Bu bireyler, sosyal çevrelerindeki bireylerin uygun olmayan davranışları nedeniyle rahatsızlık duymaktadır. Engelli bireylerin, lakap takılması, yapabilecekleri eylemlerde insanların zorla yardım etme isteği ve sosyal çevrenin duyarsız davranışlarından hoşnut olmadıkları tespit edilmiştir. Mays'ın (2006) ifade ettiği gibi engelli bireylere karşı toplum davranışlarındaki problemin bireylerden kaynaklanmadığını aksine toplumun engelliliği tanımlamasına ve olumsuz bakış açısına bağlı olduğu söylenebilir. Toplumun olumsuz düşünceleri bireylerin davranışlarına yansıdığı engelli bireylerin kendini korumak için daha olumsuz tutumlar sergiledikleri düşünülmektedir.

Çalışmanın sonucunda elde edilen bilgilere göre engelli bireylerin normal gelişim gösteren bireylere karşı tutumlarının şekillenmesinde yaşadığı deneyimlerin etkili olduğu söylenebilir. Böylece engelli bireylerin, diğer bireylere karşı tutumlarındaki farklılığın insan davranışlarında yattığını söylemek mümkündür.

Çalışmanın sonuçlarına dayanarak bir takım öneriler sunulmuştur. Öncelikle normal gelişim gösteren bireylerin engelli bireylere yönelik incitici davranışların giderilmesi noktasında yeni bilimsel çalışmalar yapılarak bu davranışların altında yatan problemlerin tespit edilmesi önerilmektedir. Ayrıca bu etik olmayan davranışların çözülmesi noktasında yeni çözüm önerilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte bedensel engelli sporcu ve sedanter bireylerin spora karşı tutumlarının detaylarıyla incelendiği çalışmalarla

literatür desteklenmelidir. Engelli bireylerin katılım sağladığı çalışmalarda, görüşme soruları yer alıyorsa soruların özenle seçilmesi ve incitici söz ve hareketlerden kaçınılması önerilmektedir.

Etik Beyan

“Bedensel Engelli Sporcu ve Sedanter Bireylerin Normal Gelişim Gösteren Bireylere Karşı Tutumları: Tersine Bir Yaklaşım” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.

Çatışma Beyanı

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Kaynakça

- Aahababaei, N. ve Tabik, T. (2015). Patience and mental health in Iranian Students. *Iran J Psychiatry Behav Sci*, 9(3). <https://doi.org/10.17795/ijpbs-1252>.
- Aitchison, B., Rushton, A. B., Martin, P., Barr, M., Soundy, A. ve Heneghan, N. R. (2022). The experiences and perceived health benefits of individuals with a disability participating in sport: A systematic review and narrative synthesis. *Disability and Health Journal*, 15(1). <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2021.101164>
- Akbuğa, B. Ve Gürsel, F. (2007). Bilgilendirme yoluyla beden eğitimi spor yüksekokulu öğrencilerinin engelli bireye yönelik değişen tutumları. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 5-8. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000119
- Allan, V., Blair Evans, M., Latimer-Cheung, A. E. ve Côté, J. (2020). From the athletes' perspective: A social-relational understanding of how coaches shape the disability sports experience. *Journal of Applied Sport Psychology*, 32(6), 546-564. <https://doi.org/10.1080/10413200.2019.1587551>
- Altın M. (2015). Anger expression styles of hearing impaired individuals doing sport and those not doing sport. *Educational Research and Reviews*, 10(17): 2406-12. <https://doi.org/10.5897/ERR2015.2430>
- Altınışık, Ü., İlhan, E. L. ve Kurtipek, S., (2021). Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık: Spor yöneticisi adayları üzerine bir araştırma. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 79-90. <https://doi.org/10.33459/cbubesbd.973598>
- Altıparmak, S. ve Sarı, H. Y. (2012). Manisa ilinde engelli bireylere karşı toplumsal tutum. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(2), 110 - 116.
- Altınışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Sakarya Yayıncılık, 91.
- Bayram, L. (2013). *Düzenli spor yapmanın ıslahelerindeki çocuk ve gençlerin sosyal uyum ve iletişim becerileri üzerindeki etkisi* (Doktora tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Billings, A. C., Butterworth, M. L. ve Turman, P. D. (2017). *Communication and sport: Surveying the field*. Sage Publications.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi, 240-248.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri. Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. M. Bütün, (Ed.), Siyasal Kitabevi, 79-82.
- Çar, B., Yarayan, Y. E., İlhan, E. L. ve Güzel, N. A., (2019). Zihinsel yetersizliği olan bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık: Fizyoterapist adaylarına yönelik bir araştırma. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(3), 267-273.
- Diaz R., Miller E.K., Kraus E. ve Fredericson M. (2019). Impact of adaptive sports participation on quality of life. *Sports Medicine and Arthroscopy Review*, 27(2) 73-82. <https://doi.org/10.1097/JSA.0000000000000242>
- Eaton, A. A. ve Visser, P. S. (2008). Attitude importance: Understanding the causes and consequences of passionately held views. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(4), 1719-1736. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2008.00125.x>
- Emamvirdi, R., Hosseinzadeh, N., İlhan, E. L. ve Çolakoğlu, F. F. (2020). Bedensel engelli sporcularda psikolojik esneklik ve spora katılım motivasyonu. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 271-281.
- Fan, E., Dowdy, D. W., Colantuoni, E., Mendez-Tellez, P. A., Sevransky, J. E., Shanholtz, C. ve Needham, D. M. (2014). Physical complications in acute lung injury survivors: A 2-year longitudinal prospective study. *Critical Care Medicine*, 42(4), 849. <https://doi.org/10.1097/CCM.0000000000000040>
- Fiori, K. L., Windsor, T. D. ve Huxhold, O. (2020). The increasing importance of friendship in late life: Understanding the role of sociohistorical context in social development. *Gerontology*, 66(3), 286-294. <https://doi.org/10.1159/000505547>

- Ginis, K. A. M., Ploeg, H. P., Foster, C., Lai, B., McBride, C. B., Ng, K., Pratt, M., Shirazipour, C.H., Smith, B., Vásquez, P. ve Heath, G. W. (2021). Participation of people living with disabilities in physical activity: A global perspective. *The Lancet*, 398(10298), 443-455. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)01164-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)01164-8)
- Goering, S. (2003). Choosing our friends: Moral partiality and the value of diversity. *Journal of Social Philosophy*, 34(3), 400-413. <https://doi.org/10.1111/1467-9833.00190>
- Gülünay, Y. İ., Kayışoğlu, N. B. ve İlhan, E. L., (2019). Beden eğitimi öğretmenleri adaylarının zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Karabük University Journal of Institute of Social Sciences*, 9(2), 626-639.
- Gür, Y. ve Taşkın, A.K. (2022). Farklı branşlardaki engelli sporcuların antrenör ve spora yönelik metaforik algıları. *Gaziantepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 7(3), 176-187. <https://doi.org/10.31680/gaunjs.1149007>
- İlhan E. L. ve Yarımkaaya E. (2022). *Özel gereksinimli bireyler için uyarlanmış beden eğitimi ve spor*. E. L. İlhan, E. Yarımkaaya, O. K. Esentürk, (Ed.), Pegem Akademi, 1-3.
- İlhan, E. L., Esentürk, O. K. ve Yarımkaaya, E., (2016). Attitude scale of individuals having mental disabilities towards sports activities zebseytö validity and reliability study. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1141-1160.
- İlhan, L. (2009). Zihinsel engelli çocuğu olan anne-babaların çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerine yaklaşımlarının değerlendirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 38-48.
- Jones, M., Meijen, C., McCarthy, P. J. ve Sheffield, D. (2009). A theory of challenge and threat states in athletes. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 2(2), 161-180. <https://doi.org/10.1080/17509840902829331>
- Kırımçoğlu, H., İlhan, E. L., Kayıhan, G., Aksoy, U. M. ve Yılmaz, A., (2016). Evaluation of dissociative life of male athletes in some disability sportive branches. *Journal of Human Sciences*, 13(1), 1786-1791.
- Kissow, A. M. (2015). Participation in physical activity and the everyday life of people with physical disabilities: A review of the literature. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 17(2), 144-166. <http://doi.org/10.1080/15017419.2013.787369>
- Koşar, S. (2021). *Zihinsel engelli birey ebeveynlerinin beden eğitimi ve spor derslerine karşı tutumları: Muş ili örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Krahé, B. ve Altwasser, C. (2006). Changing negative attitudes towards persons with physical disabilities: An experimental intervention. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 16(1), 59-69. <https://doi.org/10.1002/casp.849>
- Laws, G. ve Kelly, E. (2005). The attitudes and friendship intentions of children in United Kingdom mainstream schools towards peers with physical or intellectual disabilities. *International Journal of Disability, Development and Education*, 52(2), 79-99. <https://doi.org/10.1080/10349120500086298>
- Liou, T. H., Pi-Sunyer, F. X. ve Laferrere, B. (2005). Physical disability and obesity. *Nutrition Reviews*, 63(10), 321-331. <https://doi.org/10.1111/j.1753-4887.2005.tb00110.x>
- Lumsdaine, G. ve Lord, R. (2021). (Re)creating a healthy self in and through disability sport: Autoethnographic chaos and quest stories from a sportswoman with cerebral palsy. *Disability & Society*, 1-20. <https://doi.org/10.1080/09687599.2021.1983415>
- Malm, C., Jakobsson, J. ve Isaksson, A. (2019). Physical activity and sports—real health benefits: A review with insight into the public health of Sweden. *Sports*, 7(5), 127. <https://doi.org/10.3390/sports7050127>
- Marks, J., de la Haye, K., Barnett, L. M. ve Allender, S. (2015). Friendship network characteristics are associated with physical activity and sedentary behaviour in early adolescence. *PloS One*, 10(12). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0145344>
- Mays, J. M. (2006). Feminist disability theory: Domestic violence against women with a disability. *Disability and Society*, 21(2), 147-158. <https://doi.org/10.1080/09687590500498077>
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Miners, R. (2001). *Parenting style, moral development and friendship:(how) do we choose our friends?* (Doctoral Dissertation). Concordia University.
- Monk, J. ve Wee, J. (2008). Factors shaping attitudes towards physical disability and availability of rehabilitative support systems for disabled persons in rural Kenya. *Asia Pacific Disability and Rehabilitation Journal*, 19(1), 93-113.
- Oğul, M. ve Erden, G. (2005). Amputasyonun psikososyal boyutu. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 7(1). https://doi.org/10.1501/Ashd_0000000054
- Özmen, D. ve Çetinkaya, A. (2012). Engelli çocuğa sahip ailelerin yaşadığı sorunlar. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 28(3), 35-49.
- Özşenol, F., Işıkhani, V., Ünay, B., Aydın, H. İ., Akın, R. ve Gökçay, E. (2003). Engelli çocuğa sahip ailelerin aile işlevlerinin değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 45(2), 156-164.
- Rohleder, P., Watermeyer, B., Braathen, S. H., Hunt, X. ve Swartz, L. (2019). Impairment, socialization and embodiment: The sexual oppression of people with physical disabilities. *Psychoanalysis, Culture & Society*, 24(3), 260-281. <https://doi.org/10.1057/s41282-019-00128-6>
- Satchidanand, N., Gunukula, S. K., Lam, W. Y., McGuigan, D., New, I., Symons, A. B. ve Akl, E. A. (2012). Attitudes of healthcare students and professionals toward patients with physical disability: A systematic review. *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*, 91(6), 533-545. <https://doi.org/10.1097/PHM.0b013e3182555ea4>

- Slutzky, C. B. ve Simpkins, S. D. (2009). The link between children's sport participation and self-esteem: Exploring the mediating role of sport self-concept. *Psychology of Sport and Exercise*, 10(3), 381-389. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2008.09.006>
- Stewart, C.J. ve Cash, W. B. (1985). *Interviewing: Principles and Practices*. Dubuque, 7-10.
- Tekkurşun, D. G., İlhan, E. L., Esentürk, O. K. ve Kan, A. (2018). Engelli bireylerde spora katılım motivasyon ölçeği (ESKMÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(1), 95-106. https://doi.org/10.1501/Sporm_00000000347
- Tekkurşun-Demir, G. ve İlhan, L. (2020). Engelli sporcularda spora katılım motivasyonu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(1), 49-69. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.490063>
- Uzunçayır, D. ve İlhan, E. L., (2020). *Özel gereksinimli çocuklara antrenör olmak: Antrenör görüşleri doğrultusunda nitel bir değerlendirme*. Güven Yayınları, 145-180.
- Van-Brakel, W. H. (2006). Measuring health-related stigma literature review. *Psychology, Health & Medicine*, 11(3), 307-334. <https://doi.org/10.1080/13548500600595160>
- Wilson, M. C. ve Scior, K. (2014). Attitudes towards individuals with disabilities as measured by the implicit association test: A literature review. *Research in Developmental Disabilities*, 35(2), 294-321. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2013.11.003>
- Yaşın, İ. ve İlhan, E. L., (2021). Beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum profilleri. *Herkes İçin Spor ve Rekreasyon Dergisi*, 3(1), 30-35.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

This study was conducted to determine the attitudes of physically disabled athletes towards people with normal development. For this purpose, athletes with physical disabilities and sedentary participants were compared according to their type of disability (e.g., an athlete with paraplegia and a sedentary person) and their thoughts about sports were determined. The study was conducted using the phenomenological pattern of the qualitative research method. To determine the people who were to participate in the study, the criteria selection method was chosen. According to this method, criteria that were appropriate for the content of the study were determined, and individuals who met these criteria were included in the study. A total of 6 physically disabled individuals, 5 men and 1 woman, participated in the study.

Semi-structured interview questions prepared by the researchers were used to elicit participants' attitudes and thoughts on the topic at hand. In addition to personal information, the interview sheet contains 8 semi-structured interview questions. Participants were asked when and how they would like to participate in the interview. Interviews were conducted during their preferred period, either face-to-face or via online meeting, depending on participants' preferences. Before the interviews began, participants were informed that the interview would be recorded and that the audio recordings would be used only for this study.

After the interviews were completed, the interview records were transcribed. The data transferred to the literature were read several times by the researchers and notes were taken. The content analysis method was used to analyze the obtained data. By using the content analysis method, two themes were created, namely, "Opinions on Sports with Physical Disabilities" and "Attitudes towards Normally Developing Individuals". As a sub-theme in the theme of the athletes' attitudes towards individuals with normal development; Sub-themes "Related to Family Members", "Related to Friends" and "Related to Coach" were created. Sedentary participants; Sub-themes were formed as "Related to Family Members", "Related to Friends" and "Related to Social Environment". A total of 85 codes were created for these themes. The reliability of the study was calculated and it was determined that the reliability was 87%. The sub-themes and codes created are included in the findings section of the study.

At the end of the study, some conclusions were reached. It has been observed that physically disabled individuals who do sports feel more happy, fit and self-confident thanks to the sports branch they do. However, it can be said that they see sports as a job opportunity for them. At the same time, sedentary individuals with physical disabilities can also benefit from disabled sports; It has been determined that they are aware of their positive effects such as protecting health, contributing to personal development, and overcoming obstacles. Although sedentary individuals represent those who do not do sports, it can be said that they are aware of the benefits of sports.

It is possible to say that the attitudes of physically disabled sedentary and athletes towards their family members are positive. In general, they do not have any problems with their family members in matters such as communication, cooperation and sharing. When they encounter a problem situation, it has been determined that they overcome the problems by talking to their family members. Thanks to the disappearance of the problems, it has been determined that the negative attitudes of disabled individuals towards their family members are experienced at a minimum level. As another result of the study, it can be stated that the attitudes of the physically disabled participants towards their friends are positive. This

situation causes individuals to exhibit more relaxed attitudes than the freedom to choose their friends by their own will and does not allow negative attitudes to be exhibited.

It has been determined that sedentary individuals with physical disabilities exhibit negative attitudes towards their social environment. It has been determined that people with disabilities are not satisfied with nicknames, people's willingness to help in their actions, and the insensitive behaviour of the social environment. It can be said that the participants prefer to stay away from the individuals in the social environment due to the unethical behaviour of the individuals in their social environment. As another result of the study, it was determined that the athletes exhibited positive attitudes towards their coaches and were satisfied with the athlete-coach relationship. It can only be said that the hard attitudes of the coaches during the match disturb the athletes.

As a result of the study, it was determined that the factor that plays a decisive role in the attitudes of physically disabled individuals towards individuals with normal development is shaped by the behaviours of people towards disabled individuals. It has been observed that athletes have more positive attitudes in the context of family and friends than sedentary individuals. As a final result of the study, it has been determined that the experiences of individuals with disabilities are effective in shaping their attitudes towards individuals with normal development.